

REPORTAGE
BREVDUVORFLYGANDE
IDROTTARE

En brevduva är expert på att navigera. Förr knöt militären små meddelanden runt brevduvornas ben och skickade till soldater i krig. Så småningom blev duvor också en folksport. I Göteborg tävlar fortfarande några entusiaster i kappflygning. På sin höjd går det att vinna en Twistpåse. Så varför håller de på? ♦♦

ELITIDROTTARE. Att tävla med brevduvor är en tidskrävande hobby. Slaven Kesic får hjälp att sköta duvslaget av både sina föräldrar och av en kompis. "För att en duva ska prestera bra på tävling ska den vara väldigt lugn. Man tittar också på fjäderkvaliteten. Det får inte finnas fjädrar som är brutna och skadade", säger han.

D

DJURINTRESSERAD. Som barn hade Slaven Kesic förutom brevduvor också marsvin, fiskar och gatuhundar. Sedan dess har han bland annat arbetat som elefantskötare och hunddressör.

NÄSTA STJÄRNOR? De fyra dagar gamla duvungarna kommer snart att förses med varsin foting.

KÄK. Dagarna inför tävling får duvorna extra energirik foder.

DET SER UT som en helt vanlig friggebod. Den rödmålade trästugan ligger i en villaträdgård på Hisingen och hade lika gärna kunnat rymma en gräsklippare, en grill och lite möbeldynor. Den som kommer nära hör dock ett svagt kurrande från andra sidan väggen. Det är ett så kallat duvslag. Här inne bor 46 brevduvor.

– En brevduva är som en elitidrottare. Det är en helt annan sorts duva än stadsduvorna, säger Slaven Kesic.

I stället för stora och ettriga är brevduvorna smala, muskulösa och lugna. När Slaven Kesic visslar vet de precis vad det är frågan om. Alla brevduvor har varsitt rede, ett eget fack i duvslaget, och nu kommer de flaxandes. Det är matdags. Några äter direkt ur handen på honom. Andra äter från golvet.

Brevduvor är kända för sin exceptionella navigationsförmåga. Om en vältränad brevduva körs hela vägen till norska Trondheim, tyska Bremen eller nederländska Amsterdam kommer den snart att orientera sig och börja flyga hem till duvslaget i Göteborg igen. Brevduvorna är också skickliga flygare. De grejar i regel 14 timmar i sträck utan att behöva gå ner för att äta och dricka.

Sedan många år tillbaka går det att tävla i brevduvesport. Duvorna transporteras då med lastbil till en uppsläppningsplats. Alla släpps samtidigt och sedan ska brevduvorna flyga hem på snabbast möjliga tid. När varje duva flyger in i duvslaget registreras tiden i ett kontrollur. Duvan med högst snitthastighet vinner.

– Man börjar träna duvorna redan som ungar. De får flyga runt duvslaget och vänja sig vid hur det ser ut här i området. Sedan släpper man dem längre och längre hemifrån. Sandsjöbacka eller Onsalahalvön, till exempel. Jag jobbar som lärare på naturbruksgymnasiet i Tvååker så när de är redo brukar jag ta med dem till jobbet och släppa dem därifrån. De är otroligt intelligenta djur, säger Slaven Kesic.

DET ÄR DAGEN FÖRE årets första tävling. Duvorna har inte tävlat sedan förra sommaren och nu är det upp till bevis. Slaven Kesic ska snart möta upp sina konkurrenter i klubbstugan på Bräckeberget och lasta in duvorna i sina tävlingskorgar. Han kommer att skicka 32 av sina 46 duvor på tävling. Både honor och hanar.

– Det blir en ganska tuff tävling i morgon. Det ska blåsa 14 sekundmeter västliga vindar. Ettåringarna får stanna hemma den här gången. Jag är rädd att det blir lite för svårt för dem. De som är mer rutinerade har bättre chanser, säger han.

Just i morgon rör det sig om en förhållandevis kort tävlingsdistans. Duvorna kommer att släppas från halländska Getinge, det är tio mil från Göteborg. Han tror att duvan som heter 2196 har störst vinstchanser.

– Det är en vacker duva. Hon är väldigt go, det är något speciellt med henne. 1858 tror jag också på. Det är en hane. Jag kan faktiskt se vilken duva som är vilken när de kommer flygande i luften. Man lär känna de här djuren.

MOTIVATION. Flygduvor lägger ägg och driver upp en unge under säsongen. Deras största motivation är att flyga hem till redfacket. "För att få duvorna att bli ännu mer motiverade kan man separera honor och hanar före tävling", säger Slaven Kesic.

Jag skulle aldrig skicka i väg en duva på tävling om den inte var i toppform. Det viktigaste är inte att vinna. Det viktigaste är att duvorna kommer hem, säger han.

SLAVEN KESIC FICK sina första brevduvor redan när han var fem–sex år gammal och bodde i Vojničko Polje i Sarajevo i Bosnien Hercegovina. Duvorna hade han på höghustaket. Då som nu var brevduvor ett utbrett intresse i landet. Var och varannan granne hade brevduvor. Hans mamma blev förskräckt första gången han packade ner duvorna och ville släppa ut dem en bit hemifrån. Hon var rädd att de inte skulle hitta hem igen, men det gjorde de. Igen och igen.

När Slaven Kesic var 16 år tvingades han och hans familj fly kriget. De kunde inte stanna i Sarajevo.

– Det första jag gjorde var att springa upp till duvslaget. Jag hade 60 duvor, men packboxen rymde bara tolv så jag valde tolv. När jag kom ner sa morsan "Vad ska du med duvorna till? De kan inte följa med". Då grät jag, säger Slaven Kesic.

LÄNGE VAR BREVDUVOR det givna sättet att kommunicera. De gamla grekerna använde duvpost för att sprida sportresultat från de olympiska spelen. Även militären intresserade sig för brevduvor och skickade meddelanden till soldater och agenter. Duvorna var snabbare än ryttare, men kunde inte belastas lika tungt. I Egypten utvecklades rentav ett särskilt fågelpapper som var extra lätt. Brevduvorna har även förekommit inom såväl handel som sjöfart.

Thomas Roth är militärhistoriker och förste intendent vid Armémuseum. Han konstaterar att det svenska försvaret har haft brevduvor sedan år 1887. Det allra första duvslaget inrättades på Karlsborgs fästning i Västergötland. Fästningen var tänkt att fungera som Sveriges reservhuvudstad i händelse av krig och duvorna tränades att flyga hem med meddelanden från en rad olika orter. Meddelandet placerades i en vattentät plasthylsa som knöts runt fågelns fot med hjälp av gummiband.

– Meddelandena kunde innehålla i princip vad som

helst. "Fientlig kolonn framrycker strax söder Armasjärvi", till exempel, säger Thomas Roth.

Till och med i centrala Stockholm har det funnits militära duvslag i ett par olika omgångar. Ute på fält hade man duvorna i så kallade rörliga duvslag som flyttades vid behov. I juli 1945 fanns sammanlagt 1480 duvor fördelade på ett kompani Stockholm och ett i Boden. De sista brevduvorna avvecklades i slutet av 1940-talet.

– Den första gången man lade ner verksamheten berodde det på att initiativet var mer eller mindre privat från en engagerad officer som inte fick penningmedel att fortsätta. Andra gången skedde det på grund av att det militärpolitiska läget inte längre var akut och sista gången eftersom det hade utvecklats nya och bättre sambandsmedel, säger Thomas Roth.

Så småningom konkurrerades duvposten ut av både sms, mejl, telefoner och drönare. I dag används brevduvorna så gott som enbart för kappflygning.

Slaven Kesic sätter sig i bilen och kör mot Bräckeberget, även kallat "duvberget", i Biskopsgården. Även

"Man börjar träna duvorna redan som ungar. De får flyga runt duvslaget och vänja sig vid hur det ser ut här i området."

DUVSLÄPP. Christer Andersson sköter 95 procent av alla uppsläpp i Göteborgsområdet. Att det blev så hänger till stor del ihop med att han är en av få duvgubbar med lastbilskörkort. Till vardags kör han nämligen sopbil i Mölndal. Både hans pappa och farfar hade brevduror när han växte upp.

”Det är inte så många som brukar lösa biljett till Operan, om man säger så. Duvsport är den fattiges travsport.”

SVEN HÄGG

kallat duvberget. Här finns flera duvslag, bara ett stenkast från kolonilottor och promenadstråk. Han tror att han har goda chanser i morgon. Det ska blåsa kraftiga västliga vindar. Det betyder att duvorna kommer att tryckas inåt land och det lär gynna honom. Duvorna kan inte ta snabbaste vägen, utan kommer att tvingas åt hans håll.

Konkurrenterna är redan på plats. De är i full färd med att lasta in fåglarna i en lastbil. Plastkorgarna staplas ovanpå varandra och kilas fast noga. Duvorna kommer att tillbringa natten i bilen, för att sedan köras till Getinge tidigt i morgon bitti. Sedan är tanken att de ska flyga hem så snabbt som möjligt. Snabbast duva vinner.

– Det är de här två gubbarna man ska slå, säger Slaven Kesic och pekar ut Benny Lyckevall från Onsala och Stig Svensson från Västra Frölunda.

– Nä, då får du äta några julgrötar först! säger Benny Lyckevall.

Även Sven Hägg i Kortedala ses som ett potentiellt hot. Han är dessutom ordförande i Västsvenska Brevduveförbundet.

– Jag lär bli livsfarlig imorn! Ni går la ner i fosterställning efter nederlaget och så tar det väl en tre–fyra dagar innan ni återhämtar er som vanligt, säger Sven Hägg.

De kallar sig själva för duvgubbar. Duvgummor är det dock ont om. Det finns några enstaka kvinnor i Göteborgsområdet som har brevduror, men ingen tävlar. Överlag är medelåldern inom sporten dessutom hög.

– Om någon är intresserad av att börja med duvsport så ger vi bort våra bästa duvor och hjälper till med allt. Det är nästan bara äldre som håller på med det här och det är svårt att locka nya. Men vi måste ju ha konkurrens! Det går inte att tävla mot sig själv. Sporten är på väg att dö ut, säger Slaven Kesic.

ANNAT VAR DET FÖRR. Göteborg har hela tiden varit brevduvesportens högberg i Sverige. Göteborgs Brevduveförening, som Slaven Kesic är med i, är landets äldsta.

Klubben startades redan år 1911. När brevduvesporten introducerades i landet engagerade den de allra rikaste, men med åren skedde en successiv förflyttning. Så småningom blev det en arbetarklassport. På 1950- och 60-talen var det vanligt bland varvs- och hamnarbetare att ha brevduror. Det kryllade av duvslag på Hisingen. Även kullagerfabriksarbetare i Gamlestaden var särskilt aktiva. Duvorna var en del av arbetarkulturen.

– Det är inte så många som brukar lösa biljett till Operan, om man säger så. Duvsport är den fattiges travsport. Vi har faktiskt några riktiga Stig H Johansson-gubbar hos oss! säger Sven Hägg.

Fortfarande är den svenska brevduvesporten som allra störst i Göteborgsområdet. Som mest har det funnits 15 lokala brevduveklubbar i Göteborg. I dag finns bara tre, men det finns klubbar i till exempel Nyköping, Skövde och Lidköping också.

Själv har Slaven Kesic varit med i Göteborgs Brevduveförening sedan i början av 2000-talet. Att det blev så var tack vare en promenad i ett kolonilottsområde. Han var ute och gick med hundarna när han plötsligt stannade mitt i ett steg.

– Jag såg en flock duvor i luften. Det var inga stadsduvor, sånt ser man direkt. Jag kan inte beskriva känslan, jag ville bara ta mig dit. Hjärtat bankade och jag skyndade mig närmare för att se var de landade någonstans, säger han.

Då hade Slaven Kesic bott i Sverige i sju år. Han hade ingen aning om att det fanns brevduror i sitt nya hemland. Inom tre dagar hade han fått kontakt med en klubb och skaffat sig ett duvslag.

NÄR LASTBILEN ÄR PACKAD står det klart att det är sammanlagt 842 duvor som ska tävla. Utomlands, där duvsporten är betydligt större, kan uppemot 10 000 duvor delta på tävlingarna. I Belgien och Nederländerna är brevduvesporten jättestor. Även Kina och Polen har profilerat sig på senare år.

– På Teneriffa i Spanien ordnas internationella tävlingar där vem som helst kan delta med sina duvungar. Den duva som vinner finaltävlingen får en miljon kronor, säger han.

I Sverige kan man på sin höjd vinna en påse Twist, men det räcker gott som motivation. Slaven Kesic är sportintresserad. Han har tidigare spelat basket på elitnivå. När han inte är i duvslaget går han gärna på en IFK-match. För honom är det viktigaste att duvorna kommer hem igen. Därför lägger han så mycket tid han bara kan på att träna dem. Det största hotet mot duvorna är rovfåglar som duvhök och pilgrimsfalk. Regn och åska är också en fara eftersom det saboterar flyg- och navigationsförmågan.

För några år sedan, efter ett uppsläpp från Bremen, saknade Slaven Kesic en duva. Då ringde en dam från Skånetrakten och berättade att duvan hade landat i hennes och makens trädgård. Hon hittade Slavens telefonnummer på duvans chip och frågade vad hon skulle göra. Han uppmanade dem att ge duvan mat och vatten. Gärna lite druvsocker i vattnet också så att den fick lite extra energi och orkade flyga hem.

Långt senare, efter ett osedvanligt hård flygning från Rödby hamn, landade duvan igen hos samma kvinna. Den fick mat och vatten innan den flög vidare hem. Trots matpausen placerade sig duvan i topp i tävlingen. Hon döpte honom till Hilding. Sedan dess har hon ringt varje år och frågat hur det går för honom.

– Det har hänt flera gånger att Hilding har landat hos henne. Särskilt under tuffa tävlingar. Han har memoarerat att det är ett bra ställe att pausa på, säger Slaven Kesic.

HUR DET KOMMER SIG att brevduvorna navigerar så bra trots sina relativt små hjärnor är en fråga som har engagerat forskarna i över 150 år. Det hela är fortfarande inte helt klarlagt, men i första hand använder de sig av solen och jordens magnetfält. Brevduvorna orienterar sig också med hjälp av lukt och syn.

Richard Mann är forskare vid matematiska institutionen vid Leeds universitet i Storbritannien. Han är en av få matematiker i världen som intresserat sig för duvnavigering och har därför varit involverad i flera forskningsprojekt på temat de senaste åren.

– Duvorna undviker stora skogar och öppet vatten om de kan. I stället följer de gärna linjer i landskapet. Motorvägar, järnvägar och floder, till exempel. Vi vet inte riktigt varför, men det kan vara något djupt rotat. Brevduvorna härstammar från klippduvor som varit beroende av långa skarpa linjer i landskapet, säger Richard Mann.

Även om forskarna numera vet en hel del om hur duvorna navigerar återstår fortfarande en del frågetecken. Richard Mann menar att 80 procent av mysteriet är löst. 20 procent återstår.

– Det finns en del märkliga resultat från tidigare forskning. Ett exempel är att duvor navigerade extra bra efter att man hade sprejat parfym på dem. Hur kunde det bli så?

DET ÄR DAGS FÖR TÄVLING i Getinge. En travtävling samlar tusentals åskådare, men på en brevduvetävling finns inte en enda. Inte ens Slaven Kesic och de andra duvgubbarna är på plats. De är hemma och väntar spánt på att duvorna ska komma flygande.

Den enda som är på plats i Getinge är uppsläppsansvarige Christer Andersson. Och de 842 duvorna, förstås. De kurrar inifrån lastbilen. Alla har tävlat förut,

de vet vad det är frågan om. Om 24 minuter är det dags. Christer Andersson har parkerat på en liten grusväg ett stenkast från E6:an. Nu knipsar han bort alla buntband som säkerställt att korgarna varit helt stängda under transporten. Det blåser rejält, men det regnar inte. Det är det viktigaste.

– Duvorna har ett slags fett i fjädern som stöter bort lite regn, men inte hur mycket som helst. Ösregnar det så försvinner fett och då blir de i stället som svampar, de blir så tunga att de inte orkar flyga. Då måste de gå ner och söka skydd, men en ensam fågel är känslig för både rovfågel och katt. Därför släpper vi aldrig duvorna om det är skitväder. Då byter vi tid eller dag, säger han.

Prick klockan 9 öppnar Christer Andersson luckorna och släpper ut duvorna. Det är en syn som inte liknar något annat. Hundratals duvor kastar sig rakt ut innan de får höjd under vingarna och tar sats upp mot den mörka himlen. Högt där uppe cirkulerar de varv efter varv i full färd med att lista ut var de egentligen har hamnat. Så får den första duvan syn på E6:an och sätter fart. På bara någon minut är de borta.

– Det är som ett maraton. De mest tränade sticker först och bildar tätklungor, säger Christer Andersson.

Efteråt tittar han noga in i varje korg för att säkerställa att inga fåglar blivit kvar. Han håller ut vattnet som duvorna inte druckit upp och packar ihop det sista. Sedan börjar vi köra hemåt, men vi kommer inte att komma fram före duvorna. Hans egna duvor tävlar också. En kompis har lovat att ringa så fort de börjar droppa in i duvslaget.

HEMMA I GÖTEBORG sitter Slaven Kesic och väntar spánt. På så här korta tävlingar är det minuter eller rentav sekunder som avgör.

ORDNING. Duvslagen städas två gånger om dagen. ”De måste ha det rent och snyggt för att prestera och må bra”, säger Slaven Kesic.

Brevduvesport

Inför tävling förses duvorna med speciella ringar. När duvorna flyger hem till duvslaget registreras tiden digitalt. På så sätt kan snitthastigheten räknas ut. En duva flyger i genomsnitt 70 kilometer i timmen, men hastighetsrekordet är hela 120 kilometer i timmen. Snabbast vinner. En stor del av sporten går ut på att avla fram så bra duvor som möjligt, vilket kräver grundläggande kunskaper i djuravel.

När duvorna inte tävlar flyger de hemma vid duvslaget, men de kommer in för att äta och sova. Fåglarna häckar och föder också upp ungarna i duvslaget.

Duva på villovägar?

Det händer att en brevduva flyger ur kurs. Om du hittar en trött eller skadad brevduva kan du hjälpa till genom att:

- Ge duvan vatten i en liten skål.
- Ge duvan mat. Den äter alla slags torkade sädeslag som exempelvis majs, solrosfrö, ärtor, bönor och vete.
- Om duvan inte ger sig i väg under dagen – försök fånga den och läs av fotringen som normalt sitter på höger ben. Här finns en förkortning av brevduveklubbens namn. SWE VBF står exempelvis för Västsvenska Brevduveförbundet. Duvorna kan också vara hemmahörande i Norge eller Danmark. Om duvan har långt hem – placera gärna den trötta duvan i en stängd bur eller papplåda i några dagar så att den inte angräps av katt eller rovfågel. Släpp duvan tidigt på morgonen vid fint väder, då har den bäst förutsättningar att flyga hem.
- Om du behöver komma i kontakt med ägaren kan du höra av dig till Svenska Brevduveförbundet. Vissa duvor har också telefonnummer till ägaren angivet på fotringen.

Din Åderbräcksspecialist i Göteborg!

Har du problem med åderbräck?

Vi hjälper dig bli kvitt dina åderbräck
med modern laserteknik.
Enkelt och skonsamt!

Boka en ultraljudsundersökning [redan idag](#).

SCANDINAVIAN
VENOUS CENTRE

EVERY STEP OF THE WAY

031-81 09 08

www.scandinavianvc.se

Shoppa online
på hemtex.se
eller besök oss
i butik!

HEMTEX

GÖR DET HÄRLIGT ATT KOMMA HEM

MJUKSTART. Första tävlingsdistansen är bara tio mil. Som mest släpps duvorna både 70 och 80 mil från Göteborg. Om allt går enligt plan kommer de att släppas från Amsterdam i juli.

Den första duvan som kommer sätter sig på taket. Den måste flyga in i duvslaget för att tiden ska registreras och Slaven Kesic försöker att locka in den genom att skramla med mat, men det går trögt. Även den andra duvan sätter sig i godan ro på taket. Den tredje duvan är det mer ordning på. Den flyger rakt in. Det blir Slaven Kesics vinnarduva för den här gången trots att den egentligen bara var bronsmedaljör. Den klockar in på 1 timma, 41 minuter och 13 sekunder, om man ska vara petig. Och det ska man. Hur långt det räcker återstår att se.

Fem minuter senare kommer nästa duva och sedan rasslar de in en efter en. Men en timme efter att de första duvorna kommit saknas fortfarande en tredjedel. Ingen av Kesics favorittippade duvor har kommit hem. Varken 2196 eller 1858.

NÄR RESULTATEN RÄKNAS ihop visar det sig att Stig Svensson i Västra Frölunda tar storslam. Vindarna blåser åt rätt håll och de 20 snabbaste duvorna är hans. Sedan är det mycket mer jämnt i resultatlistan. Slaven Kesic bästa duvor flyger in på plats 24, 28, 37 och 50. Det räcker till en fjärdeplats. Det är han nöjd med, men gladast är han över att hans duvor faktiskt kom hem till slut.

– Jag är lite skrockfull. Jag rakar mig inte på morgonen om det är tävling, det gjorde jag inte när jag spelade basket heller. Och jag brukar inte vilja favorittippa duvor. Nu gjorde jag det ändå, och då kom duvorna först in till hem. Jag är glad att det ordnade sig! säger han.

Christer Andersson i Mölndal blir femma och Sven Hägg i Kortedala placerar sig som elva, men säsongen är lång. De tävlar varje helg fram till i slutet av juli och då räknas alla resultat samman. Vinnaren blir klubbmästare. Några miljoner i prispengar är det dock inte tal om. Det är äran som gäller. På sin höjd en påse chokladpraliner. ♦

ANNA LILJEMALM är frilansjournalist. Innan hon gjorde det här reportaget tänkte hon att störriga stadsduvor var ungefär samma sak som brevdovor, men hon blev snabbt motbevisad. Dessutom tycker hon att brevduva är ett av svenskans vackraste ord.

LINN BERGBRANT är frilansfotograf och tyckte det var mycket spännande att få en inblick i brevduvevärlden. I andra reportage hon nyligen gjort för Två Dagar har hon träffat ystade gårdsmejerister och konditorn My Feldt.